

Тема: Паризька мирна конференція.

Війна рано чи пізно закінчується і винний у її розв'язанні повинен понести покарання. Для вирішення долі повоєнної Європи країни сіли за круглий стіл Паризької мирної конференції. Що стала символом миру для Європи. Тому ми розпочинаємо розгляд нової розділу курсу під назвою «Повоєнне облаштування світу»

Запитання (усно)

1. Назвіть дату та основні причини закінчення війни?
2. Які політичні та економічні наслідки спіткали повоєнну Європу?
3. Який з воюючих блоків отримав перемогу? Хто входив до складу переможців?
4. Яка з країн вийшла з війни і цим значно вплинула на подальший хід війни?

ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

План

1. Паризька мирна конференція.
2. Версальський договір та створення Ліги Націй.
3. Мирні договори з союзниками Німеччини.

1. Паризька мирна конференція.

Для розробки й укладення мирних договорів із переможеними країнами держави-переможниці зібрали в Парижі міжнародну конференцію, що працювала від **18 січня 1919р. з перервами до 21 січня 1920р.** У її роботі брали участь декілька тисяч делегатів від 27 держав і британських домініонів. *Переможені держави вперше в історії дипломатії не брали участь у переговорах.* На конференцію не запросили також представників Росії, де точилася громадянська війна. Визначальну роль у виробленні рішень конференції відігравали: **«Рада чотирьох»**–

що складалася з голів урядів Великої Британії, Франції, США та Італії, і «Рада десяти», що складалася з голів урядів і міністрів закордонних справ Великої Британії, Франції, США, Італії та Японії. Однак фактично робота конференції спрямовувалася так званою «Великою трійкою» — прем'єр-міністром Великої Британії Д. Ллойд Джорджем, прем'єр-міністром Франції Ж.Клемансо і президентом США В. Вільсоном.

Обговорення проектів мирних договорів із переможеними країнами, що формально розроблялися на основі «14 пунктів» Вільсона, виявило наявність значних суперечностей між учасниками конференції, обумовлених цілями, яких намагалися досягти їхні держави.

Франція, на території якої велися бойові дії, більше за інші держави постраждала у війні. Клемансо був налаштований реалізувати популярне серед французів гасло «Німці за все заплатять», позбавити Німеччину можливостей для реваншу в майбутньому і посилити вплив Франції у Європі. поверненні французам Ельзасу і Лотарингії, отриманні Саарського вугільного басейну й відсуненні кордону з Німеччиною до Рейну. На німецьких землях уздовж лівого берега Рейну передбачалося створення буферних держав під німецьким впливом.

Французькі політики прагнули економічно ослабити Німеччину величезними репараціями (500 млрд марок золотом) і отримати частину її колоній в Африці.

Велика Британія на початок конференції вже отримала все, заради чого вела війну.

Німеччина перестала бути її суперником на морях і конкурентом на світових ринках.

Британські домініони захопили німецькі колонії, а сама Велика Британія контролювала значну частину «спадщини» Османської імперії на Близькому Сході. Британці прагнули лише утримати й закріпити досягнуте. У визначенні кордонів післявоєнної Європи, на думку Ллойд Джорджа, необхідно було дотримуватися принципів національної приналежності й права народів на самовизначення

виступали проти запропонованої в «14 пунктах» В. Вільсона свободи судноплавства й за підтримки Франції та Японії наполягали на згортанні американських програм будівництва воєнно-морського флоту. Завдяки цьому британці сподівалися зберегти свою морську перевагу. За роки війни Велика Британія, як і Франція, перетворилася з кредитора на боржника.

США внаслідок війни суттєво змінили своє становище у світі.

З боржника вони перетворилися на кредитора.

Сполучені Штати дали в позику країнам Європи близько 10 млрд доларів. Їхній валовий національний продукт за роки війни збільшився більше ніж у 2 рази.

Італія на конференції розраховувала домогтися прийняття рішення про передачу їй тих територій, які їй пообіцяли за участь у війні на боці Антанти, а саме Південного Тиролю, східного узбережжя Адріатичного моря і частини Малої Азії. Однак незначний внесок італійців у війну не спонукав «Велику трійку» підтримати їхні вимоги. Румунія наполягала на передачі їй Трансильванії, Буковини й Банату з австро-угорської спадщини, обіцяних їй у 1916р. До того ж вона окупувала Бессарабію, яка раніше належала Російській імперії. Лише за активну участь у придушенні Угорської революції вимоги румунів задовольнили.

Японія претендувала на колишні німецькі колонії в Тихому океані і півострів Шаньдун у Східному Китаї, що до війни орендувала Німеччина. Усі ці території японці в роки війни захопили. Вимоги Японії підтримувала Велика Британія, вважаючи, що це допоможе їй ослабити зростання впливу США.

2. Версальський договір та створення Ліги Націй.

У квітні 1919р. країни-переможниці узгодили текст мирного договору з Німеччиною й запросили її представників до Парижа. Спроби німецьких дипломатів внести зміни до цього документа було відхилено з погрозою про відновлення воєнних дій. **28 червня представники Німеччини в Дзеркальній залі Версальського палацу уклали мирний договір. Версальський договір**, як і інші угоди із союзниками Німеччини, укладені на Паризькій конференції, розпочинався статутем Ліги Націй.

Німеччина повинна була сплатити репарації для відшкодування «всіх втрат» союзників. Аванс становив 20 млрд марок, а загальна сума мала бути визначеною згодом. Окремі статті договору зводили Німеччину до становища залежної країни. Так, авіація держав-переможниць отримала право на повну свободу літати над її територією і приземлятися на неї. Річки Ельба, Одер, Неман і Дунай, а також Нільський канал оголошувалися відкритими для іноземних держав. Заборонялися будь-які обмеження ввозу до Німеччини товарів із країн-переможниць. Гарантією виконання Німеччиною договору, як передбачалося, повинна була стати окупація союзниками території на захід від Рейну терміном від 5 до 15 років.

Робота з термінами і поняттями

Репарації — повне або часткове відшкодування державою заподіяних нею збитків іншій або іншим державам у грошовій чи іншій формах. Виплата репарацій передбачається в мирному договорі після закінчення війни.

УТВОРЕННЯ ЛІГИ НАЦІЙ.

Самостійно за допомогою підручника опрацювати матеріал підручника на сторінці 29 і надати відповідь на запитання (письмово)

Запитання.

1. Що таке Ліга Націй? На яку сучасну організацію вона схожа?
2. Коли вона була утворена і з якою метою?
3. Охарактеризуйте карикатуру з собакою на сторінці 111? Поясніть чому на собаці намордник?

Президент США В. Вільсон, відповідно до своїх «14 пунктів», одразу після початку роботи Паризької конференції став наполягати на першочерговій розробці уставу Ліги Націй, який мав стати складовою всіх мирних договорів. Велика Британія, Франція, Італія та Японія виступили проти цього, побоюючись, що це перешкодить їм реалізувати свої територіальні та фінансові претензії до переможених країн. Ллойд Джордж за підтримки французької, італійської, японської та деяких інших делегацій запропонував спочатку вирішити долю німецьких колоній і територій, які раніше належали Османській імперії. Вільсон категорично заперечив проти негайного перерозподілу колоній, заявивши: «Світ скаже, що великі держави спочатку поділили беззахисні частини світу, а потім створили союз народів». Це викликало роздратування його опонентів. Однак Вільсон, який очолював комісію з розробки статуту Ліги Націй, через декілька днів подав його на затвердження учасниками конференції.

Робота з термінами і поняттями

Ліга Націй — перша міжнародна міждержавна організація, створена з метою розвитку співробітництва, досягнення безпеки і миру між народами на Паризькій конференції 1919—1920 рр.

14 лютого 1919р. Паризька конференція затвердила статут Ліги Націй, яка повинна була відповідно до нього сприяти розвитку співробітництва між усіма народами, гарантувати мир і безпеку. Її засновниками стали держави-переможниці й новостворені країни Польща, Чехословаччина і Хі-джас. Керівними органами Ліги Націй були щорічна Генеральна асамблея (збори) і Рада Ліги, а місцем їх перебування — Женева. Рада Ліги повинна була складатися з п'яти постійних членів (США, Велика Британія, Франція, Італія, Японія) і п'яти непостійних членів. Однак оскільки американський сенат не ратифікував Версальський мирний договір з Німеччиною і включений до нього статут Ліги Націй, *США, будучи ініціатором створення цієї організації, не увійшли до неї*. Текст статуту Ліги Націй був складовою всіх договорів із переможеними країнами. Проте самі вони, а також радянська Росія не увійшли до цієї міжнародної організації.

За допомогою Ліги Націй країни-переможниці здійснили перерозподіл колоній. Було запроваджено так звану мандатну систему, за якою окремим державам надавалося право на управління територіями, які були колоніями держав, що зазнали поразки у війні. Так, колишні німецькі колонії в Тихому океані, Південно-Західній і Південно-Східній Африці фактично стали власністю країн, які отримали мандати,— Японії, Австралії, Нової Зеландії та Південно-Афмандати на колишні території Османської імперії (Сирія, Ірак, Палестина та ін.), мали право самостійно визначити, коли вони стануть здатними до самоврядування, і надати їм у зв'язку з цим незалежність.

3. МИРНІ ДОГОВОРИ ІЗ СОЮЗНИКАМИ НІМЕЧЧИНИ.

Договір із Німеччиною разом із тими, що були укладені з її союзниками по війні — Австрією, Болгарією, Угорщиною і Туреччиною,— склали Версальську систему мирних договорів.

Самостійна робота з підручником (сторінка30-31)

Назва договору	Країна	Дата	Умови

10 вересня 1919р. у містечку Сен-Жермен-ан-Ле, поблизу Парижа, було укладено мирний договір з Австрією, який фактично узаконував розпад Австро-Угорської імперії й заснування на її уламках нових незалежних держав — Австрії, Угорщини, Чехословаччини, Королівства сербів, хорватів і словенців. Це спричинило зміну державної приналежності західноукраїнських земель: Польща отримала Галичину, Румунія — Буковину, Чехословаччина — Закарпаття. На Австрію, як і на Німеччину, накладалися воєнні обмеження. Відтепер країні дозволялося утримувати армію кількістю не більше ніж 30 тис. осіб, скасовувалася загальна військова повинність, заборонялося мати військово-морський флот, військову авіацію, танки і важку артилерію тощо. Австрія повинна була сплачувати репарації, хоча їх сума не визначалася. У рахунок репарацій вона передавала весь свій торговельний і риболовецький флот переможцям. Окремою статтею, як і у Версальському договорі, заборонялося об'єднання Австрії з Німеччиною.

27 листопада 1919 р. у Паризькому передмісті Нейї-сюр-Сен було укладено мирний договір із Болгарією. Нейїський договір передбачав територіальні поступки Болгарії на користь Греції, Румунії й Королівства сербів, хорватів і словенців. Унаслідок поступок на користь Греції вона фактично втратила вихід до Егейського моря. Кількість болгарської армії обмежувалася 20 тис. осіб, скасовувалася загальна військова повинність. Сума репарацій визначалася в 2,25 млрд франків золотом, які необхідно було сплатити протягом 37 років.

4 червня 1920 р. у Великому Тріанонському палаці Версаля держави-переможниці уклали договір з Угорщиною. Він, як і Сен-Жерменський договір, підводив ризику під існуванням Австро-Угорщини й визнавав раніше встановлені кордони сусідніх держав. За Тріанонським договором Угорщина змушена була погодитися на передачу ряду територій Румунії, Чехословаччині, Австрії й Королівству сербів, хорватів і словенців. Вона втрачала вихід до Адріатичного моря. Умови договору спричинили скорочення території Угорщини в 3 рази, а її населення — у 2,5 разу порівняно з 1914 р. Кількість угорської армії скорочувалася до 35 тис. осіб, скасовувалася загальна військова повинність. Військово-морський флот, у тому числі кораблі Дунайської флотилії, передавався союзникам. Країні заборонялося мати на озброєнні авіацію, танки, важкі гармати тощо. Угорщина в односторонньому порядку надавала державам-переможцям режим найбільшого сприяння на транзит, ввіз і вивіз товарів. Сума репарацій визначалася в 200 млн крон золотом.

10 серпня 1920р. у французькому місті Севр переможці уклали мирний договір з Туреччиною, який узаконив розпад і розподіл Османської імперії. Він був фактично нав'язаний уряду країни в умовах окупації військами Антанти ряду її стратегічно важливих регіонів — Стамбула, зони чорноморських проток і Смирни (Ізміра), а також наступу грецької армії проти турецьких військ. За Севрським договором Туреччина позбавлялася всіх своїх колоніальних володінь — Сирії, Лівану, Палестини, Месопотамії (Іраку), Аравійського півострова, Єгипту тощо. Вона визнавала анексію острова Кіпр британцями і незалежність Вірменії. Мармурове море і протока Босфор залишалися відкритими для всіх суден у мирний і воєнний час. Велика Британія отримала мандати на управління Палестиною, Трансїорданією та Іраном, Франція — Сирією та Ліваном. Ряд її територій передавався Греції та Італії. Кількість турецької армії обмежувалася 50 тис. осіб. На території Туреччинивстановлювався «режим капітуляцій», що фактично позбавляло її незалежності. Однак перемога Національної революції 1920—1923 рр. перешкодила повній реалізації умов Севрського договору.

Для врегулювання стосунків із Туреччиною на більш компромісній основі у швейцарському місті Лозанна 20 листопада 1922р. відкрилася мирна конференція, що тривала з перервами до 23 липня 1923 р. У переговорах із Туреччиною брали участь делегації Великої Британії, Франції, Італії, Японії, Греції, Румунії, Королівства сербів, хорватів і словенців, Болгарії та радянських республік (Росії, України, Грузії).

23 липня 1923 р. було укладено Лозаннський мирний договір, який визначав нові кордони Туреччини. їй поверталися території, передані раніше Греції та Вірменії. Знімалися всі обмеження щодо кількості турецької армії, видів і кількості озброєнь. Країна звільнялася від виплати репарацій. Під час конференції було укладено окрему конвенцію про режим Чорноморських проток, що передбачала у випадку нейтралітету Туреччини вільний прохід через Босфор і Дарданелли військових суден будь-яких країн як у мирний, так і воєнний час. Учасники конференції визнали незалежність Туреччини й скасували «режим капітуляцій» щодо неї.

Підсумки уроку.

- Значні розбіжності між державами-переможницями в баченні шляхів розбудови післявоєнного світу і свого місця в ньому обумовили гостру боротьбу на конференції.
- Версальський договір став основою післявоєнної системи мирного врегулювання. Однак його умови, зачіпаючи суверенітет Німеччини як держави, мали небезпеку поширення ідей реваншу в майбутньому. Не менш важкими за своїми умовами були мирні договори із союзниками Німеччини, а «рівновага» між державами надзвичайно нестійкою.

VI. Домашнє завдання.

- 1) Опрацювати §4.
- 2) Заповнити таблицю мирних договорів із союзниками Німеччини.